DEN DANSKE ØKONOMISKE SITUATION

Den fornyede opgang i den økonomiske aktivitet, der satte ind i slutningen af 1963, og som i det følgende år resulterede i en bemærkelsesværdig stærk vækst, synes at være ophørt omkring midten af 1965. Ledigheden blandt de arbejdsløshedsforsikrede har siden august sidste år været større end i 1964, og under indflydelse af de ugunstige vejrforhold indtraf der navnlig i november og december en mærkbar stigning. I årets sidste kvartal omfattede ledigheden gennemsnitlig godt 23.000 personer mod kun godt 15.000 personer i samme periode 1964. Med den voksende arbejdsløshed er også de geografiske forskelle i beskæftigelsens fordeling trådt stærkere frem. I hovedstadsområdet var den procentvise ledighed i sidste kvartal af 1965 således ca. 1, på øerne i øvrigt ca. 2,5, i Østjylland ca. 3, i Sydjylland og Vestjylland ca. 5 og i Nordjylland ca. 7. Navnlig for arbejdsmændenes vedkommende er ledigheden steget stærkt. Gennemsnitligt udgjorde den for hele landet knap 6 pct., i hovedstadsområdet kun ca. 1 pct., men i Nordjylland ca. 13 pct.

Til trods for at arbejdstyrken i slutningen af 1965 voksede lidt stærkere end tidligere, er beskæftigelsesniveauet derfor faldet, og det vil i 1. kvartal 1966 næppe komme til at ligge højere end for 2 år siden.

TABEL 1

Den gennemsnitlige ledighed efter de ugentlige opgørelser

	Arbejdsmænd		Byggefag		Andre mænd		Kvinder		I alt	
	1000 ledige	pct.	1000 ledige	pct.	1000 ledige	pct.	1000 ledige	pct.	1000 ledige	pct.
1. kvartal 1964 ..	31.0	12.4	2.0	5.2	6.9	2.3	3.7	1.9	43.6	5.6
1. kvartal 1965 ..	20.9	8.4	1.4	3.5	4.4	1.4	2.5	1.3	29.2	3.7
2. kvartal 1964 ..	5.8	2.3	0.3	0.7	2.5	0.8	1.8	1.0	10.4	1.3
2. kvartal 1965 ..	2.9	1.1	0.2	0.5	1.5	0.5	1.1	0.6	5.7	0.7
3. kvartal 1964 ..	2.9	1.1	0.1	0.3	1.6	0.5	1.1	0.5	5.7	0.7
3. kvartal 1965 ..	2.8	1.1	0.1	0.3	1.4	0.4	1.0	0.5	5.3	0.7
4. kvartal 1964 ..	8.1	3.2	0.8	1.9	3.4	1.1	3.0	1.5	15.3	1.9
4. kvartal 1965 ..	14.4	5.8	1.4	3.3	4.1	1.3	3.2	1.6	23.1	2.9
Året 1964	11.7	4.7	0.8	2.0	3.6	1.2	2.4	1.3	18.5	2.4
Året 1965	10.4	4.2	0.8	2.0	2.9	0.9	2.0	1.0	16.1	2.0

TABEL 2

Gennemsnitlig beskæftigelse og ledighed 1. kvt. 1964–4. kvt. 1965

1000 personer	1. kvt. 1964	2. kvt. 1964	3. kvt. 1964	4. kvt. 1964	1. kvt. 1965	2. kvt. 1965	3. kvt. 1965	4. kvt. 1965
Antal arbejdsløshedsforsikrede .	779	780	786	794	797	798	802	807
Antal ledige	44	10	6	15	29	6	5	23
Antal beskæftigede	735	770	780	779	768	792	797	784

For en væsentlig del skyldes opgangen i arbejdsløsheden formentlig den stærkt afsvækkede byggeaktivitet. I de større byområder lå påbegyndelserne i 3. kvartal 1965 således ca. 16 pct. lavere end i samme periode året før, og i forhold til 2. kvartal 1965 var der tale om et fald på ca. 26 pct. Nedgangen var særlig kraftig for boligbyggeriets vedkommende, og påbegyndelserne lå her næsten 30 pct. lavere end i 1964, men også for det ikke-erhvervsmæssige byggeri (skoler, hospitaler m. v.) var der tale om et betydeligt fald. Derimod steg det erhvervsmæssige byggeri, navnlig af fabrikker og værksteder. Nedgangen i det påbegyndte byggeri var størst i provinsbyerne og mindst i hovedstadsområdet. Den afsvækkede byggeaktivitet synes først og fremmest at være en følge af den i sommeren 1965 gennemførte begrænsning af obligationsudstedelsen. For nyt boligbyggeri kunne de kvartalsvise låneudbetalinger herefter højst andrage 110 pct. af udbetalingerne i tilsvarende kvartal i perioden 1. april 1964–31. marts 1965. For juli kvartal fastsattes dog som en midlertidig foranstaltning en særlig lav kvote på 99 pct. Hertil kom imidlertid, at bankerne efter denne ordnings ikrafttræden skærpede deres udlånspraksis, således at byggelån blev betinget af, at der i forvejen var afgivet bindende tilsagn om den endelige finansiering fra et af realkreditinstitutterne. Formentlig væsentligst som følge heraf kom realkreditaftalen til at virke både hurtigere og kraftigere end oprindelig forudset. Ved midten af året var der således inden for de større byområder meddelt igangsætningstilladelse til ca. 4900 lejligheder, der endnu ikke var blevet påbegyndt, og i 3. kvartal voksede dette tal til ca. 7100 – ca. 60 pct. flere end i 1964. For andre former for byggeri – bortset fra landbrugsbyggeri – fastsattes ganske vist en lavere kvote, nemlig 75 pct., men inden for denne ramme ville der blive fortrinsstilling for nyt erhvervsbyggeri, hvortil kommer, at dette byggeri formentlig er mindre følsomt over for kreditrationeringen.

Også bortset fra byggesektoren har aktivitetsstigningen været aftagende. Inden for industrien har beskæftigelsen siden september 1965 ligget lavere end året før – såvel målt med antal arbejdstimer som med antal ansatte. Og medens mængdeindekset for industrien, der ikke omfatter den grafiske industri og skibsværfterne, gennem den sidste del af 1964 steg med

TABEL 3

Byggevirksomheden i »Byer m. v.« i 3. kvt. 1965

1000 m²	Påbegyndt		Fuldført		Under opførelse ult. kvt.	
	1964	1965	1964	1965	1964	1965
Beboelsesejendomme	989	701	813	842	3.656	4.032
Erhvervsejendomme	517	570	433	532	2.084	2.244
heraf fabrikker m. v.	340	390	262	364	1.386	1.481
Ikke-erhvervsejendomme ...	106	84	105	131	887	1.023
Hovedstadsområdet	429	399	412	381	2.093	2.442
Provinsbyer med forstæder ..	803	631	673	787	3.436	3.519
Bymæssige landkommuner ..	380	325	266	337	1.098	1.338
Tilsammen	1.612	1.355	1.351	1.505	6.627	7.299
1.–3. kvartal	4.597	4.624	3.812	4.190	...	...

ca. 12 pct. i forhold til det foregående år, og med ca. 15 pct. i 1. kvartal 1965, var der i 2. og 3. kvartal kun tale om stigninger på ca. 1,5 resp. ca. 3,5 pct.

Den langsommere stigningstakt gjaldt for langt de fleste industrigrene. Kun for møbelindustrien, den kemiske industri samt raffinaderierne var der tale om en fortsat vækst. Også drikkevareindustrien viste efter strejken en betydelig stigning. Den fortsatte fremgang inden for disse områder synes i ikke ringe omfang at være bestemt af eksportudviklingen. For 4. kvartal 1965 bedømtes de fremtidige afsætningsmuligheder ifølge konjunkturbarometeret for september gennemgående forsigtigt, og efter det nylig udsendte konjunkturbarometer påregnes for januar kvartal en nogenlunde uændret beskæftigelse og produktion, dog med nogen variation mellem de enkelte industrier. For jern- og metalindustriens vedkommende vurderes fremtidsudsigterne således ret pessimistisk, medens der for den kemiske industri regnes med fortsat vækst.

TABEL 4

Indeks for detailomsætningen, 1961 = 100

	Nærings- og nydelsesmidler			Beklædning m. v.			Andre forbrugsvarer			I alt butikshandel		
	1964	1965	Stign. pct.	1964	1965	Stign. pct.	1964	1965	Stign. pct.	1964	1965	Stign. pct.
Løbende priser:												
Jan.-febr.	117	124	6.0	107	114	6.5	107	120	12.1	113	121	7.1
Marts-april	125	139	11.2	99	116	17.2	108	130	20.4	117	132	12.8
Maj-juni	130	144	10.8	124	135	8.9	116	132	13.8	127	140	10.2
Juli-august	134	149	11.2	116	128	10.3	127	144	13.4	129	144	11.6
Sept.-okt.	134	147	9.7	121	128	5.8	128	137	7.0	130	141	8.5

Detailomsætningen steg stærkt under indtryk af afgiftsforhøjelsen i foråret 1965, men siden da har opgangen været noget mindre. Tager man hensyn til de indtrufne prisstigninger, har vækstraten – i forhold til 1964 – været aftagende fra ca. 7 pct. i marts-april til 2–3 pct. i de følgende 4 måneder og kun knapt 1 pct. i september-oktober. De indtil nu fremkomne oplysninger om salget i årets sidste måneder tyder imidlertid på, at i hvert fald tallene for september-oktober giver et lidt overdrevent indtryk af udviklingen. Stærkest har omsvinget været i salget af varige forbrugsgoder, hvor væksten næsten synes ophørt. For personbilernes vedkommende – der ikke registreres i detailomsætningsindekset – genfindes en tilsvarende bevægelse, omend langt mere markant. Efter en stigning i 1. kvartal 1965 på godt 40 pct. har nyindregistreringerne året ud ligget godt 30 pct. under 1964-niveauet, og for året som helhed var der tale om en nedgang på ca. 15 pct.

TABEL 5

Reguleringspristallet

Januar 1963=100	Oktober 1964	Januar 1965	April 1965	Juli 1965	Oktober 1965	Januar 1966
Fødevarer	107.5	108.8	111.3	115.3	116.5	
Klæder, fodtøj, vask	102.9	103.5	105.0	104.6	106.2	
Brændsel, belysning	108.3	110.9	113.0	113.2	114.0	
Anskaffelse og vedligeholdelse af varige forbrugsgoder	103.4	104.3	104.9	105.6	106.1	
Spiritus, tobak, restaurationsbesøg	104.7	105.3	106.5	109.7	110.7	
Transport	104.6	104.7	105.6	108.3	109.6	
Forskellige varer og tjenester	109.4	113.0	117.8	121.9	124.4	
Varer og tjenester i alt	106.3	107.7	109.9	112.5	113.9	
Boligbenyttelse	104.4	109.2	109.2	109.2	109.2	
Tilsammen	106.0	107.9	109.8	112.0	113.2	115.7

Ved beregningen af reguleringspristallet for januar 1966 har man for første gang benyttet det nye vægtgrundlag fra forbrugsundersøgelsen i 1963[1]). Samtidig er varegrupperingen ændret og en specifikation af pristallet på de hidtidige enkeltposter kan derfor ikke gives. I alt steg pristallet fra oktober 1965 til januar 1966 med 2.5 points – stærkere end i noget tidligere kvartal. Af den samlede stigning skyldtes godt halvdelen den årlige regulering af pristallets huslejepost, der i år blev dobbelt så stor som i de to foregående år – væsentligst som følge af de ved marts-forliget i 1965 tilladte lejeforhøjelser i den gamle boligmasse på skønsmæssigt 10 pct. af den

[1]) Med det hidtidige vægtgrundlag ville januarpristallet (afrundet) ligeledes være blevet 116 points.

aktuelle leje. Når bortses fra huslejeposten er pristallet i oktober kvartal sidste år steget med 1.2 points – det samme som i juli kvartal og en del mindre end i første halvdel af året. Af den resterende stigning skyldes 0.3 points prisstigningen på grønsager.

Med et pristal på (afrundet) 116 points har man nået grænsen for en ny dyrtidsregulering, der i marts-april vil medføre lønforhøjelser m. v. på tilsammen godt 3/4 milliard kroner. En yderligere dyrtidsportion vil blive udløst ved 117.5 points. »Reserven« udgør således 1.8 points, hvoraf den almindelige prisopgang med den nuværende stigningstakt formentlig vil dække 1.2 points. Hertil kommer virkningerne af de generelle lønforhøjelser i foråret, der formentlig vil udgøre ca. 4 pct.

Som følge af den afdæmpede vækst i den indenlandske økonomi har

TABEL 6

Vareimporten

Mill. kr.	1964	1965
Korn	373	305
Andre landbrugsråvarer	981	1005
Industielle råvarer	4049	4528
Brændsel	2013	2001
Halvfabrikata	2228	2395
Maskiner	3025	3246
Skibe og fly	407	488
Motorkøretøjer m. v.	1378	1371
Andre forarbejdede varer	2426	2778
Nærings- og nydelsesmidler	1138	1300
I alt	18018	19417

TABEL 7

Procentvis ændring i vareimporten

Mill. kr.	3. kvartal 1963–64	4. kvartal 1963–64	1. kvartal 1964–65	2. kvartal 1964–65	3. kvartal 1964–65	4. kvartal 1964–65
Korn	152	−41	−42	−9	−5	−27
Andre landbrugsråvarer	22	4	−1	−4	−3	19
Industrielle råvarer	18	33	29	17	9	−3
Brændsel	−8	13	−7	−6	12	1
Halvfabrikata	20	25	17	2	5	7
Maskiner	16	36	15	8	10	−2
Skibe og fly	18	91	123	9	23	−14
Motorkøretøjer m. v.	39	38	44	−12	−13	−16
Andre forarbejdede varer	27	24	28	13	11	10
Nærings og nydelsesmidler	16	2	3	10	24	21
I alt	18	24	17	6	8	2

også importstigningen været stærkt aftagende, og i sidste kvartal af 1965 synes væksten at være ophørt. Kun importen af nærings- og nydelsesmidler har fortsat været stærkt stigende.

Også for eksportens vedkommende har fremgangen i den sidste del af 1965 været mindre end tidligere. Væksten var kraftig frem til midten af året, men i de følgende måneder reduceredes stigningstakten stærkt. En betydelig fremgang i oktober efterfulgtes af et tilbageslag i november og en fornyet opgang i december. Denne bevægelse synes ikke at kunne forklares

TABEL 8

Vareeksporten

Mill. kr.	1964	1965
Landbrugsvarer	6647	7049
Fiskeprodukter	592	680
Nærings- og nydelsesmidler	390	314
Olie, oliekager m. v.	360	469
Medicinalvarer	216	235
Andre kemiske produkter	472	541
Maskiner, instrumenter	2360	2795
Møbler	258	312
Andre trævarer	206	239
Tekstil, beklædning	580	627
Transportmidler	732	713
Metalvarer	492	539
Andre varer	1080	1189
I alt	14385	15702

TABEL 9

Procentvis ændring i eksporten af industrivarer

	3. kvartal 1963–64	4. kvartal 1963–64	1. kvartal 1964–65	2. kvartal 1964–65	3. kvartal 1964–65	4. kvartal 1964–65
Nærings- og nydelsesmidler	11	22	23	23	7	−29
Olie, oliekager m. v.	15	34	25	15	24	17
Medicinalvarer	17	10	16	15	6	10
Andre kemiske produkter	22	19	12	3	8	22
Maskiner, instrumenter	14	26	25	22	4	21
Møbler	−16	188	52	117	2	21
Andre trævarer	17	17	16	15	8	28
Tekstil og beklædning	62	3	−8	−23	−13	10
Metalvarer	15	20	25	55	33	−7
Transportmidler incl. skibe	18	7	–	19	6	−57
Industriexport i alt, excl. nye og brugte skibe	4	13	14	8	14	12

ved tilfældige store enkeltleverancer, og for 1965 under ét må exportfremgangen siges at have været aftagende gennem året. Medens det kan have spillet en rolle, at arbejdsmarkedet frem til efteråret var meget stramt, synes den fortsat aftagende vækst i højere grad at måtte henføres til en vis afdæmpning af den økonomiske aktivitet på de vigtigste eksportmarkeder, hvortil kommer, at den stærke stigning i det danske lønniveau formentlig har medført en vis forringelse af konkurrenceevnen.

For landbrugseksportens vedkommende er der i de sidste måneder af 1965 sket en vis forbedring, navnlig som følge af en opgang i udførslen af kvæg og kødkonserves. Fremgangen er dog stadig meget beskeden.

TABEL 10

Landbrugseksporten

Mill. kr.	1964	1965
Svin, bacon, flæsk	2048	2083
Hornkvæg, okse- og kalvekød	931	935
Smør	742	779
Ost	384	385
Æg	82	81
Slagtet fjerkræ	251	207
Konserves	941	1123
Korn	76	194
Andre landbrugsvarer	192	1262
I alt	6647	7049

TABEL 11

Procentvis ændring i eksporten af forskellige landbrugsvarer

	3. kvartal 1963–64	4. kvartal 1963–64	1. kvartal 1964–65	2. kvartal 1964–65	3. kvartal 1964–65	4. kvartal 1964–65
Svin, bacon og flæsk	12	−1	−8	3	1	11
Hornkvæg, okse- og kalvekød	1	14	−3	−3	17	−7
Smør	13	16	6	8	−3	9
Ost	5	7	−5	8	−8	6
Æg	−40	−37	−21	16	−7	16
Slagtet fjerkræ	12	3	−13	−34	−14	−8
Konserves	13	24	33	7	21	19

Dels som følge af den aftagende vækst i importen, dels som følge af en stigende nettoindtjening ved fragt, turisme m. v. steg underskuddet på betalingsbalancens løbende poster i 3. kvartal 1965 kun med ca. 100 mill. kr. til ca. 1300 mill. kr. Heraf anslås ca. 400 mill. kr. at være blevet finansieret ved langfristet offentlig og privat kapitalimport, ca. 200 mill. kr.

gennem øgede varekreditter, medens resten modsvares af nedgangen i valutabeholdningen. I løbet af 4. kvartal er Danmarks nettostilling over for udlandet blevet yderligere forbedret, og valutabeholdningen er steget med ca. 650 mill. kr., hvoraf henved 300 mill. kr. skyldes ekstraordinære kapitalbevægelser.

TABEL 12

Netto-valutastillingen ultimo kvartalet

Mill. kr.	2. kvt. 1964	3. kvt. 1964	4. kvt. 1964	1. kvt. 1965	2. kvt. 1965	3. kvt. 1965	4. kvt. 1965
Nationalbanken	3014	3413	3901	3375	2798	2673	3309
Forretningsbankerne ..	−395	−415	−730	−518	−419	−147	−135
I alt	2619	2998	3171	2857	2379	2526	3174

Bankernes udlån steg stærkt i 1. kvartal af 1965, men var i 2. kvartal kun halvt så store som i 1964, og har i 2. halvår været ca. 60 pct. mindre end i 1964. For året som helhed har udlånsstigningen kun andraget ca. 1600 mill. kr. mod ca. 2400 mill. kr. i 1964. Derimod er væksten i indlå-

TABEL 13

Forretningsbankernes likviditet ultimo kvartalet

Mill. kr.	3. kvartal 1964	4. kvartal 1964	3. kvartal 1965	4. kvartal 1965
Mellemværende med nationalbanken:				
Tilgodehavende:				
Folio	163	280	166	227
Indlånsbeviser	715	574	776	590
Kreditbeviser	19	44	88	197
I alt	897	898	1030	1014
Gæld:				
Belåning af veksler	112	154	51	57
Belåning af andre værdipapirer	305	302	389	388
Lån mod statsgaranti	12	12	12	12
Kontokurant	412	345	482	513
I alt	841	813	934	970
Nettostilling over for nationalbanken	56	85	96	44
Mellemværende med udlandet:				
Tilgodehavende	718	713	1184	1127
Gæld	1133	1443	1331	1265
Nettostilling over for udlandet	−415	−730	−147	−135
Tilsammen	−359	−645	−51	−91

nene fortsat. I alt har der i 1965 været en fremgang på ca. 1900 mill. kr. – det samme som året før. Denne udvikling har gjort det muligt for bankerne at reducere deres nettogæld til udlandet stærkt, og væsentligst som følge heraf er deres likviditet blevet betydeligt forbedret.

På obligationsmarkedet har udbuddet af nye obligationer (pålydende værdi) gennem den sidste del af 1965 været lidt aftagende. Gennemsnitligt har den månedlige tilgang dog udgjort godt 600 mill. kr., hvilket er 200–300 mill. kr. mere end i foråret 1965. Af den samlede nettotilgang af obligationer og aktier, der målt ved kursværdien i 3. kvartal udgjorde ca. 1570 mill. kr., aftog Nationalbanken ca. 750 mill. kr. I 4. kvartal androg tilvæksten til obligationsmassen m. v. ca. 1.370 mill. kr., og Nationalbankens opkøb ca. 200 mill. kr.

Af den øvrige tilgang er hovedparten blevet afhændet til forsikringsselskaber og private. Bankernes obligationsbeholdning er gennem 2. halvår kun blevet forøget med ca. 140 mill. kr., og sparekasserne har i denne periode haft et mindre nettosalg. De betydelige støttekøb fra Nationalbanken har medvirket til at stabilisere renteniveauet, der ved udgangen af 1965 lå på 9–10 pct.

H. K.
16. 2. 1966.